

**GARAPENERAKO
ESTRATEGIA POSITIBOEN
XV. JARDUNALDIAK**

**ESKUBIDEEN AURKAKO
OLATU ATZERAKOIAREN AURREAN:
ERRESISTENTZIA FEMINISTAK**

ESPARRU DOKUMENTUA

Bilbao

LANKIDETZARAKO ETA
ELKARTASUNERAKO
EUSKAL AGENTZIA
AGENCIA VASCA DE
COOPERACIÓN Y
SOLIDARIDAD

EUSKO JAURLARITZA
GOBIERNO VASCO

HJABIAN
Elaboración conjunta
del Observatorio de la
Violencia de Género y
la Igualdad de Género

Dokumentu hau **Mugarik Gabe** erakundeak egin du **Bilboko Udalaren** eta **eLankidetza – Lankidetzarako eta Elkartasunerako Euskal Agentziaren** aginduz, 2026ko urriaren 5ean eta 6an Bilbon egindako **Garapenerako Estrategia Positiboen XV. Jardunaldien** antolaketaren baitan.

Argitalpen honetan jasotako iritziak, analisiak eta proposamenak egilearenak dira soilik, eta ez dute zertan Bilboko Udalaren edo eLankidetza – Lankidetzarako eta Elkartasunerako Euskal Agentziaren posizioa islatu.

Obra hau osorik edo partzialki erreproduzitu daiteke iturria behar bezala aipatuz gero.

Bilbon, 2026ko irailean

AURKIBIDEA

SARRERA	4
Olatuak (erreakzionarioak) itzali ez duen sua	
1. OLATU ERREAKZIONARIOA	5
Zer ari da gertatzen eta zergatik interpelatzen gaitu?	
2. ERRESISTENTZIEN GENEALOGIA	7
Zer aurrerapen sozialen aurka erreakzionatzen dute eskuinek?	
3. ULTRAESKUINAREN EGITURA-SAREA	9
Nola antolatzen eta erreproduzitzen da ofentsiba hori?	
4. BESTETASUNAREN ERAIKUNTZA	12
Nola lortzen da lehen pentsaezina zena onargarri bihurtzea?	
5. GORPUTZAK ERDIGUNEAN	14
Noren aurka egiten du ofentsiba horrek?	
6. ERRESISTENTZIAREN MEMORIA	17
Zer ikasi dugu aurreko erresistentzietatik?	
BERPIZTU DEZAGUN SUA	21
BIBLIOGRAFIA	22

SARRERA

Olatsuak (erreakzionarioak) itzali ez duen sua

Antonio Gramscik, italiar faxismoaren pean idatzitako *Kartzelako koadernoak* lanean, bere garaia buruz hausnartzen zuen, krisi sistemikoek markatutakoa: gerren arteko kapitalismoaren kolapsoak, liberalismoaren agoniak, totalitarismoaren gorakadak eta gerra iragartzen zuen nazioarteko ordenaren hondamendiak. Funtsean, indarrean zeuden adostasunen zilegitasunari buruzko krisia zen. Halaxe laburbildu zuen bere esaldirik ezagunenetako batean: *“Mundu zaharra hiltzen ari da, berria ez da jaio. Eta argi-ilun honetan munstroak sortzen dira”*.

Argi-ilun horretan bizi gara egun. Munduko ultraeskuinaren ofentsibak gorroto-makinak aktibatu ditu, beldurraren diziplinan, desberdintasunaren zigorrean eta eskubideen murrizketan oinarritutako sistema politikoa berrezartzeko asmoz. Hala ere, ezin hautsizko ziurtasun bat dugu: testuinguru horren bilakaera alda dezakegu. Horregatik, Mariame Kaba (2018) aktibista eta hezitzaile afro-amerikarraren premisa geure egin nahi dugu, esperantza egunerokoan eraikitzen eta gauzatzen den diziplina militante gisa ulertzeko, eta ez desira inozente gisa:

“(...) aipatzen nuen esperantza egunero gauzatzen den esperantza errotua da. Bizi garen mundu honetan erraza baita desesperantza izatea, etengabe guztia txarra dela, ezer aldatuko ez dela sentitzea. Ulertzen dut jendea zergatik sentitzen den horrela. Nik beste zerbait aukeratzen dut”.

Guk ere beste zerbait aukeratzen dugu. Esperantza eguneroko diziplina gisa ulertzea ekintza errebeldea da; gure erresistentziarako sua elikatzen eta bizirik mantentzen duen erregaia da. Esperantzak pluralean aritzean hartzen du zentzua, Byung-Chul Han Hego Koreako filosofoak *El espíritu de la esperanza* (2024) lanean adierazi zuen moduan:

“Erregimen neoliberallean, positibotasunarekiko kultuak ez-solidario bihurtzen du gizartea. Pentsamendu positiboak ez bezala, esperantzak ez die bizkarra ematen bizitzako ezezkotasunei. Presente ditu. Gainera, ez ditu pertsonak isolatzen; elkarren artean lotu eta adiskidetu egiten ditu. Esperantzaren subjektua gutasuna da”.

Hain zuzen ere, askotariko “gutasun” hori da jardunaldi hauei eta testu honi zentzua ematen diona. Pentsamenduaren suak pizteko elkartu gara: eztabaida irekirako, analisi kritikorako eta trukerako espazioak sortzeko. Testu honek baieztapen eta eztabaida batzuk planteatzen ditu elkarriketarako, eztabaidarako, sakontzen jarraitzeko edo eta analisi berriak eraikitzeko.

Bizi dugun une honekiko kezkak mugitzen gaitu, baina are gehiago mugiarazten gaitu etorkizun posibleak, bizigarriak, eta, jakina, feministak eraikitzeko premiak. Soilik hortik lortuko dugu aurrera egitea, errepresioari erresistentzia egitea eta Gramscik ohartarazitako munstroak uxatzea.

1. OLATU ERREAKZIONARIOA

Zer ari da gertatzen eta zergatik interpelatzen gaitu?

Eskuin muturrak aurrerapausoak eman ditu mundu mailan eta finkatuak zeudela uste genituen eskubideak, iruditegiak eta adostasunak ezbaian jarri ditu. Ez da fenomeno isolatua: hierarkiak berrezartzeko eta desberdintasuna mehatxu bihurtzeko asmoa duen ofentsiba da.

Memoria eginez hasi nahi dugu. Erresistentziaren memoria, erreakzioa ez baita berria. Historian zehar, herriek, emakumeek¹, etorkinek, LGTBIQ+ pertsonen, komunitate ijitoen eta langile-klaseen erresistentzia egin dute baztertu, esplotatu, jazarri edo kriminalizatu nahi zituzten gobernuen eta politiken aurrean.

Gorakadaren eta gobernuen konfigurazio-aldaketaren unean gaude; eskuina eta eskuin muturra gora egiten ari dira mundu osoan, eta inpaktu handia izaten ari dira eztabaidaezinez iruditzen zitzaien funtsezko eskubideen atzerakadan. Bi adibide soilik ematearren: ultraeskuinak % 26ko ordezkariak du dagoeneko Europako Parlamentuan; eta De la Espriellaren garaipenarekin Kolonbian eta Fujimoriarenarekin Perun, ultraeskuinak eta alderdi kontserbadoreek beren presentzia indartu dute Amerikan.

Gainera, duela urte batzuk erreakzio gogorak piztuko lituzketen pentsamenduen erakustaldi lotsagabe baten lekuko gara. Gaur egun, aldiz, hainbat herrialdeetako presidentek normalizatzen dituzte beren adierazpenetan. Adibide batzuk ematearren:

“Lau seme ditut, baina bosgarrenarekin huts egin nuen, eta neska da”

(Jair Bolsonaro)

“Justizia soziala aberrazioa da; bidegabea da, tratu desberdina sustatzen duelako legearen aurrean eta zergak lapurtuz finantzatzen delako”

(Javier Milei)

“Europar Batasuneko asilo-sistemak ez du funtzionatzen. Immigrazioak emakumeen aurkako indarkeria, homofobia eta antisemitismoa sustatzen ditu”

(Viktor Orban)

Ofentsiba global hori ez da adierazpen sentsazionalistetara soilik mugatzen, politika publikoetan islatzen da, eta berrarmatze eta militarizazio gero eta handiagoaren bitartez blindatzen da materialki. Eskuin muturren gorakadak segurtasunaren diskurtsoak sustatu ditu, arazo sozialak zigorraren eta indarraren bitartez konpontzeko. Hori dela eta, inbertsio militarra lehentasuna bihurtu da, eskubide sozialen gainetik.

¹ Hitzaren erabilera erabat politikoa dela, eta, era berean, bere esanahiak eta erabiltzeko moduak aldakorrak direla jakinik, argitu nahi dugu testu honetan emakumez ari garenean emakume zisei zein transei egiten diegula erreferentzia. Era berean, feminismoak euren potentzia eta erradikaltasunetik ulertzen ditugu, baita emakumeen zapalkuntza eta sexu eta genero disidentziak zeharkatzen dituzten zapalkuntzak estrukturalki lotzen dituen begirada batetik ere.

Militarizazioak menderakuntza-teknologia baten moduan funtzionatzen du, eta okupazioa eta kontrol soziala arautzat hartzen ditu. [Liga Internacional de Mujeres por la Paz y la Libertad \(LIMPAL Colombia\)](#)-k² *Más vidas, menos armas: Reivindicaciones desde el feminismo antimilitarista* (2025) txostenean jasotzen duen moduan, militarizazioak lurraldeak armaz betetzeaz gain, gerra-logika ezartzen du zuzenean pertsonen eta herriengan, eta inpaktu desberdinak ditu horrek emakumeen eta askotariko kolektiboen gorputzengan, harrapakin edo kontrol eremu gisa erabiltzen baitituzte. “Barne-etsaiaren” eraikuntzaren eta indarraren erabileraren aurrean, feminismo antimilitaristak eta bakezaleak modu autonomoan funtzionatzen du; defendatuz egiazko segurtasuna ez dela lurraldea armatuz lortzen, bizitza duina sostengatuz eta zainduz baizik.

Krisi ekonomikoak, erakunde demokratikoekiko mesfidantza gero eta handiagoak, sare sozialetako desinformazioak eta gatazka armatuek sustatutako beldurrak, besteak beste, haztegi ezin hobea sortu dute diskurtso sinplistentzat eta polarizatzaileentzat.

Ikusi dugu migrazio-politikak gogortu egin direla, protesta soziala kriminalizatu egin dela, LGBTIQ+ komunitatearen aurkako erasoak izan direla, emakumeek lortutako eskubideen aurkako erasoak izan direla, prentsa-askatasuna mugatu dela, babes sozialeko programak murriztu dituztela, eta, zehazki, atzerapenak izan direla eskubide sexualetan eta erreproduktiboetan eta nazioarteko lankidetzarako politiketan.

Gainera, giza eskubideen arloko nazioarteko organismoen lanari legitimitatea kentzeko diskurtsoa sustatu da. Amnistia Internacionalak (2026a) dioen moduan: *“Harrapakarien munduko ordenak bizkarra ematen dio arrazaren eta generoaren justiziari, barre egiten die emakumeen eskubideei, gizarte zibila etsai komuntzat hartzen du eta uko egiten dio nazioarteko elkartasunari. (...) Mundu alternatibo harrapakari horrek disidentzia isilarazten du eta protestak erreprimitzen ditu, erretorika deshumanitzailea erabiltzen du, gorroto-krimenak egitea sustatzen du eta Zuzenbidea instrumentalizatzen du”*.

Txostenak aipatzen duen erretorika deshumanitzaile horren aurrean, beharrezkoak dira [Afrocolectiva](#)ren³ moduko komunikabideen eta pentsamendu kritikorako plataformen ekimenak. Espazio hori deseraikuntzarako espazio afro-feminista, antirrazista eta panafrikanista da, eta ezinbestekoa da gorrotoaren kontakizunak desmuntatzeko. Afro-feminismoak ezinbesteko begirada eskaintzen du ulertzeko gorputz, sexu eta jatorri aniztasunaren aurkako erasoek oinarri kolonial berbera dutela. Kontakizun mediatikoa arrazismoaren aurkako politikatik zalantzan jartzeak aukera ematen du, batetik, eskuin-joerek kolektibo zaurgarrienetan dituen benetako inpaktuak ikusarazteko, eta, bestetik, elkartasun komunitarioko aukerak proposatzeko, non arraza- eta genero-justizia banaezinak diren.

Agertoki horretan, indarkeria ez da errepresio fisikoaren edo araudiak murriztearen bitartez soilik gauzatzen, [Mugarik Gabe](#) erakundean genero arrazoiengatiko indarkeria politiko⁴ gisa definitzen dugun horren bitartez ere gauzatzen da. Indarkeri hori —jazarpen digital koordinatuaren, difamazio-kanpainen edo jazarpen judizialaren bitartez adierazten da, besteak beste— giza eskubideen defendatzaileei, kazetariei, lider komunitarioei eta espazio publikoa hartzea erabakitzen duten kolektibo feministei dago zuzenduta zehazki. Ahotsa altxatzen duten eta kolektiboki antolatzen diren emakumeak eta disidentziak zigortzea da helburua, haien parte-hartze eta elkarrizketa politikorako gaitasuna higatuz, eta erabakiak hartzeko espazioetatik kanporatuz, berriz ere menderakuntza patriarkalaren egiturak babesteko eta gainerakoei mezu bat helarazteko, aktibismoa eta parte-hartze politikoa eragotziz.

² LIMPALi buruzko informazio gehiagorako <https://limpalcolombia.org/>

³ Afrocolectivari buruzko informazio gehiagorako <https://www.afrocolectiva.org>

⁴ Mugarik Gabek Genero Indarkeria Politikoari buruz egin duen lanaren gaineko informazio gehiagorako: <https://violenciapolitica.mugarikgabe.org/eu>

2. ERRESISTENTZIEN GENEALOGIA

Zer aurrerapen sozialen aurka erreakzionatzen dute eskuineak?

Justizia sozialaren eta giza eskubideen aldeko apustua egin duten mugimendu sozialek lortutako eraldaketen aurkakoa da erreakzioa, besteak beste. Testu honetan mugimendu feministetan, antirrazistetan eta LGTBQI+etan jarri nahi dugu fokua. Aurrerapauso horiek nola lortu ziren gogoratzea aldaketa posible dela erakusten duen memoria politikoa berreskuratzea da.

Olatu erreakzionarioa aurrerapauso askoren aurkako erantzuna ere bada. Zehazki, olatu feministekin, borroka antirrazistekin eta LGTBQI+ mugimendukoekin lortutako eskubideak aipatu nahi ditugu, azken urteetan aldaketa masiboak eta aurrerapausoak ekarri baitituzte praktika eta iruditegi kolektiboetan. Ez ditzagun ahaztu defentsa horretan egindako lorpenak eta arrakastak.

Azken hamarkadetako aurrerapauso feministek erabat aldatu dituzte herrialde askotako gizarteak: gorputzaren autonomia, eskubide sexualak eta erreproduktiboak, familia-eredu berriak, identitate desberdinen aitortza eta indarkeria matxisten aurkako borrokak.

Eraldaketa horiek lortzeko estrategietako bat politika publikoetan eta hauteskunde-prozesuetan eragitea da. Horri dagokionez, [JASS \(Just Associates\)](https://justassociates.org/es/)⁵ nazioarteko sareak Zimbabweko, Indonesiako edo Guatemalako emakumeen mugimenduen esperientziak aztertu ditu besteak beste *Movimientos de mujeres, democracia y elecciones* txostenean (2025). Botere ekonomikoak eta mediatikoak geroz eta gehiago baldintzatutako hauteskunde-agertokiak identifikatu dituzte, generoaren aurkako diskurtsoek eta emakumeen eskubideen aurkako erasoek, iruzur- eta manipulazio-praktikek eta indar autoritarioek eta antidemokratikoek zeharkatuta. Botere horiek beren proiektu politikoak finkatzeko eta normalizatzeko erabiltzen dituzte hauteskundeak.

Esparru horretan, epe luzeko estrategiak eraikitzea planteatu dute erronka gisa, non hauteskunde-lehia gobernuek emakumeen mugimenduen eskariei erantzuteko beste tresna bat izan daiteken, funtsezkoena dena indartu bitartean: ehun soziala, antolakuntza kolektiboa eta eraldaketarako agenda propioak, bai ordezkaritza-gune formalen barruan, bai kanpoan.

Kolektibo, erakunde eta mugimendu feministek hainbat strategiaren bitartez sustatutako borrokek eta prozesuek politika publikoetatik haragoko aztarna utzi dute: iruditeriak eraldatu dituzte, harremanak aldarazi, emakumeen eta gizonen gainera aurreikuspenak zabaldu eta mundua ulertzeko eta bertan bizitzeko beste modu batzuk eraikitzeak aukera zabaldu dute. Hortaz, ez da kasualitatea diskurtso erreakzionarioetako askok haien borroka kulturalaren erdian kokatzea generoa. Erreakzioa eraldaketa sozialaren aurkakoa da. Nuria Alabao ikertzaile eta antropologoak *Las guerras de género. La política sexual de las derechas radicales* (2025) lanean adierazi duen moduan, eskuin muturrek generoaren inguruko gaiak identitate-mobilizaziorako motor gisa erabiltzen dituzte, eta oinarri sozial aktiboa sortzeko gai dira. *Incelen, gymbroen edo criptobroen* komunitateek eta beste kolektibo antifeminista batzuek menderatutako espazio

⁵ JASSi buruzko informazio gehiagorako <https://justassociates.org/es/>

britualen bidez, gizon askoren, bereziki gazteen, ezinegona, prekarietatea eta bakardadea bideratzen dira, erresumina komunitate forma bihurtuz eta berdintasuna ustezko “mehatxu” edo emakumeentzako “pribilegio-bilaketa” bihurtuz. Horrela, zehaztasunez diseinatutako erreakzioak errudun batengana bideratzen ditu egiturazko frustrazio legitimoak: feminismoarengana.

Hortaz, generoaren inguruko liskarra boterearekiko borroka da: generoa ez da gai minoritario bat edo intimitateko arazo bat, munduaren eraldaketa sozialaren, politikoaren eta ekonomikoaren erdigunean dagoen botere-egitura bat baizik.

3. ULTRAESKUINAREN EGITURA-SAREA

Nola antolatzen eta erreproduzitzen da ofentsiba hori?

Eskuin muturra ez da alderdien bitartez soilik hedatzen. Diskurtsoak sortzen, zabaltzen, normalizatzen eta politika bihurtzen dituen ekosistema politiko, ekonomiko, kultural eta digital oso bat dago.

Sare global horrek erakusten du giza eskubideen aurkako ofentsibak ez direla bat-bateko tokiko debate soilak, behar bezala egituratutako nazioarteko kanpainak baizik. *De España al mundo: la proyección global de la ultraderecha española contra los derechos sexuales y reproductivos* (Ramos et al., 2025) ikerketak artikulazio horren funtsezko ebidentzietako bat jasotzen du.

Azterketa horrek erakusten du Espainiar Estatua nodo zentral eta estrategikoa dela generoaren aurkako diskurtsoak Latinoamerikan eta Afrikan zabaltzeko. Vox, HazteOír, CitizenGO edo Opus Deiren gisako eragile gakoek nazioarteko eragin-sare bat osatu dute, eta abortuaren edo sexu-heziketaren araudien aurka egiten dute zuzenean, besteak beste, Argentinan, Guatemalan, El Salvadorren, Txilen eta Kenyan.

Ultraeskuinaren nazioarteko proiektzio hori lurralde askotan gertatzen da, tartean, Afrikako hainbat herrialdetan. Ikerketak erakusten duen moduan, Kenyaren kasua paradigmatikoa da: Espainiako eragile integristek, tartean Opus Deik 1958tik eraiki duen hezkuntza- eta eragin-sareak, tokiko eliteekin batera jarduten dute eskubide sexualak eta erreproduktiboak blokeatzeko. Burujabetza kulturalari buruzko diskurtsoak bereganatuz, nazioarteko erakunde horiek izu morala sustatzen dute eta emakumeen eta LGBTBIQ+ kolektiboaren aurkako zigor-araudiak bultzatzen dituzte. Hala ere, Afrikako komunitateek eta aktibismoek erresistentzia-genealogia luzea dute ideologia horien aurka. Zimbabwekoaren moduko testuinguru oso murriztaile eta autoritarioetan, emakumeen mugimenduek eta sexu-disidentziek botere-espazioak borrokatzen dituzte, mobilizazio komunitarioa eta hezkuntza herrikoi feminista uztartuz.

Afrikako feminismo horiek erakutsi dute gorputzen autonomia defendatzeko eta eskuin-joerak geldiarazteko, kanpo-fundamentalismo erlijiosoak ezartzen dituzten estrategia kolonialak desmuntatu behar direla, eta giza eskubideen borroka bertan errotutako logika dekolonialetatik birpentsatu.

Halaber, Europan ere badira akademiaren, mugimendu sozialen eta erakunde publikoen aliantzen bitartez artikulatzen ari diren erantzun feministak. Europako [CCINDLE \(Co-Creating Inclusive Intersectional Democratic Spaces Across Europe\)](https://ccindle.org/)⁶ ikerketa-proiektua da erresistentzia koordinatu horren adibideetako bat.

Belgika, Hungaria, Italia, Polonia, Espainia, Suedia eta Erresuma Batua moduko herrialdeetan generoaren aurkako indarrei emandako erantzun instituzionalen azterketa konparatua eginez, balio demokratikoen berraktibazioan jarduten du sare horrek ikuspegi intersektionaletik. “Demokrazia Feministaren Laborategiak” deiturikoak eskubideen higadura geldiarazteko arau-estrategiak eta metodologia praktikoak sortzeko tresnak dira, eta erakusten dute

⁶ CCINDLEri buruzko informazio gehiagorako: <https://ccindle.org/>

instituzionaltasun publikoa atzerakada demokratikoari aurre egiteko babes aktiboa izan daitekeela eta izan behar dela.

Aipatu dugun moduan, ultraeskuinak ez du soilik eskuin muturreko alderdiengatik aurrera egiten; ideiak sortzeko, finantzatzeko, zabaltzeko, normalizatzeko eta politika bihurtzeko gai den ekosistemarengatik baizik. Beharrezkoa da sare global horri erreparatzea nola funtzionatzen duen ulertzeko. Lau zutabe estrategiko nagusi ditu:

1. **Lider politikoak eta gobernu-alderdiak:** ultren mugimenduaren aurpegi instituzionala dira eta identitatezko nazionalismoan, immigrazioarekiko eta feminismoarekiko arbuioan eta aurrerakoitasunaren aurkako bataila kulturalen oinarritutako diskurtsoa partekatzen dute.
2. **Aliantzak:** ondo antolatutako nazioarteko egituretan elkartu dira, esaterako, eskuin muturrek osatutako Europako Parlamentuko blokeak, besteak beste migrazio-politikak gogortzeko; eta CPAC (Conservative Political Action Conference) Estatu Batuetako foro kontserbadorerik nagusia, goi-bilkurak antolatzen dituen Mexikon, Brasilen, Japonian eta Hungarian.
3. **“Think Tanks” eta fundazio ideologikoak:** gero komunikabideetan errepikatzen diren kontzeptu akademikoak eta politikoak sortzeaz arduratzen diren laborategiak dira. Aipagarriak dira, besteak beste, transen eskubideen, abortuaren eta feminismoaren aurka agertzen diren Europako eta Amerikako erakunde katoliko integristak (esaterako, *CitizenGO* edo *HazteOír*)
4. **Ekosistema mediatiko eta digitala:** hedapen masiborako makineria da, eta diskurtso erradikalak “iritzi errespetagarria” izatea ahalbidetzen du. Presentzia handia dute sare sozialetan eta algoritmoetan enpresa teknologiko handiei esker, eta eskubideen aurkako diskurtsoak eta konspirazioan oinarritutakoak zabaltzea sustatzen dute. Horrez gain, eduki-sortzaileak, asaldatzaile digitalak eta alderdi mediatiko berriak sustatzen dituzte, esan daitekeen horren muga ahalik eta gehien lausotzeko gezurren eta probokazio zuzenen bitartez.

Ekosistema digital horren parte da ere manosfera deritzona: batik bat gizon gazteek okupatutako espazio eta kultura digitalak dira, eta diskurtso misoginoak eta emakumeen, feministen eta sexu-genero disidenteen aurkako gorrotoa zabaltzen dituzte bertan. Manosferak nolabaiteko iragazkortasuna lortu du Espainiako gizartean, eta inpaktu zuzena du gizon gazteen identitatea definitzeko orduan. 2024an X sare sozialeko 12 herrialdeetako 8,5 milioi mezu aztertu ondoren, LLYC aholkularitzaren azterketa batek (2025) ondorioztatu du antifeminismoa nagusitu dela sare sozial horretan eta berdintasunari buruzko mezuen erdia baino gehiago hari eraso egiteko direla. 2023an, UNESCOk (2023) dagoeneko ohartarazi zuen desinformazio-kanpainak eta gorroto-diskurtso antifeministak ugaritu egin zirela espazio digitaletan, eta arazo horri aurre egiteko estrategia globalak ezartzeko beharra nabarmendu zuen.

Indarkeria politiko digital horren aurrean, erresistentzia ezin da soilik izan espazio birtualetatik ateratzea edo salatzea. Internet eta plataforma digitalak borrokarako eremuak dira, eta adierazpen askatasuna eta disidentzien segurtasuna daude bertan jokoan.

Horregatik, premiazkoa da hackfeminismoan eta pedagogia kritiko digitaletan oinarritutako estrategia kolektiboak garatzea, teknologia emantzipaziorako tresna eta berreskuratu beharreko espazioa dela ulertuz. [Luchadoras \(México\)](https://luchadoras.mx/)⁷ gisako kolektiboek indarkeria digitalari aurre egiteko metodologiekin erakusten duten moduan, ultren gorroto-makinari erantzuteko elkar laguntzeko online sareak sortu behar dira, genero-ikuspegian oinarritutako segurtasun digitala bultzatu eta kontra-diskurtso sortzaileak diseinatu.

Eskubideen aurkako diskurtso eta praktika horiei aurre egiteko estrategiak birpentsatzeko eta eraikitzeko, arlo digitala eta aurrez aurrekoa konbinatu behar dira: oinarritzko erakundeak indartu, sare kolektiboaren eraikuntza sustatu... aurreko estrategietatik ikasiz eta berriak birpentsatuz.

⁷ Luchadorasi buruzko informazio gehiagorako: <https://luchadoras.mx/>

4. BESTETASUNAREN ERAIKUNTZA

Nola lortzen da lehen pentsaezina zena onargarri bihurtzea?

Erreakzioak etsaiak sortu eta onargarria denaren mugak aldatu behar ditu. Ondorioz, atzo pentsaezinak ziruditen diskurtsoak iritzi legítimo bihurtzeko daitezke bihar, eta, gero, politika.

Etsaia, “beste” arbuigarri hori, eraikitzeko diskurtsoak eta praktikak nola antolatzen diren ulertzen laguntzeko kontzeptuetako bat Overtonen Leioa da, gizartearentzako ideia onargarriak definitzen dituen mekanismo politiko eta mediatikoa. Mekanismo horrek zuzenean zehazten du zein dagoen normaltasunaren barruan eta zer subjektu, diskurtso eta gorputz geratzen diren kanpoan, “Bestetasun” kategoriaren barruan; besteak, erradikalak eta onartezinak.

Mekanismo hori ulertzeko bi adibide berri aipatuko ditugu. Lehenengoa, Europako eta Espainiako immigrazioari buruzko eztabaida. Duela urte gutxi erradikaltzat, muturrekotzat edo tabutzat joko liratekeen proposamenak politika ofizialen edo komunikabideetan eta erakundeetan onartzen diren eztabaiden parte dira gaur egun.

- 1. Pentsaezina edo erradikala den horren fasea.** XXI. mendeko lehenengo urteetan, nazioarteko babesa eta etorkinen integrazioa zeuden EBren migrazio-politiken diskurtsoaren erdigunean. Hori horrela, erakundeek immigrazioa eta delinkuentzia zuzenean lotzea leihotik kanpo geratzen zen. Diskurtso baztertzailatzat hartzen zen hori, eta funtsezko giza eskubideen aurkakoa zen.
- 2. Erradikal izatetik Onargarri izatera.** Egun diskurtsoak aldatu egin dira, eta eskubideen aurkako iritziak “iritzi bat gehiago” dira. Joera ultrakontserbadoreko alderdiek eta hainbat plataforma mediatikok diskurtso horiek zabaldu dituzte eta ohiko hizkuntzaren mugak tenkatu dituzte. Sare sozialen eta telebistako eztabaiden bitartez, “gu ordezkatzera datoz” edo “emakumeak bortxatzen dituzte” moduko argudioak nitxo iritzi izateari utzi eta eguneroko eztabaidagai bihurtu dira.
- 3. Zentzuduna den horretatik Popularra eta Politikoa den horretara:** iritzi horiek erakundeetan eta beren politikan islatu dira. Lehen arbuigarria zena, normalizatu egin da. Hainbat ideologiatako gobernuak eztabaidatzen eta hitzarmenak egiten hasi dira, mugak kanporatzeko, asilo-prozesuak gogortzeko eta etorkinen presentziarekin lotutako segurtasun nazionalari buruzko diskurtsoak zabaltzeko.

Gehienok gogoratuko dugu zurren Europako Parlamentuaren 2026ko ekainaren 17ko irudia. Europar Batasunetik kanpo itzulera/deportazio zentroak eraikitzeko aukera ematen duen Itzulera Araudia (Migrazioaren eta Asiloaren Europako Itunaren parte da) bozkatu eta onartu zen saioan, eurodiputatu batzuek *send them back* (itzul itzazue) abestuz ospatu zuten ekimenaren emaitza positiboa.

Genero-indarkeriari buruzko diskurtsoa da aipatu nahi dugun bigarren adibidea. Kasu horretan ikus daiteke erabateko adostasuna zuen egiaren aurka aritu direla etengabe, eta, ondorioz, hura zalantzan jartzea eztabaida legítimoa bihurtu dela.

Leihoaren desplazamenduak fase hauek izan ditu kasu horretan:

2004an Espainiako Genero Indarkeriaren Legea aho batez onartu ostean eta 2014an Istanbulgo Hitzarmena berretsi ostean, adostasun politiko eta sozial argia zegoen. Gizonek emakume izate hutsagatik emakumeen aurkako indarkeria espezifikoa erabiltzen zutela ukatzea tabua zen.

Alderdi ultrakontserbadore batzuk eta plataforma digital batzuk diskurtso alternatiboak sartzen hasi ziren sistematikoki komunikabideetan. “Salaketa faltsuak”, zientziak gezurtatutako “gurasoen alienazio sindromea” eta “familia barruko indarkeria” termino orokorra erabiltzen hasi ziren.

Telebistako eztabaidetan eta sare sozialetan termino horiek etengabe errepikatzearen ondorioz, genero-indarkeria “asmakuntza ideologikoa” dela dioen ideiak aberrazio erradikal izateari utzi zion, eta “iritzi politiko errespetagarria” bihurtu zen gizartearen zati batentzat.

Horren ondorioz, berdintasuneko zinegotzigoak kendu dira, goi kargu publikoek indarkeria matxista ukatzea normalizatu da edo emakumeen aurkako diskurtsoak txalotu dira Espainiako Estatuko Diputatuen Kongresuan, besteak beste, Aita Santuak abortatzeko eskubidearen aurka egindakoa.

5. GORPUTZAK ERDIGUNEAN

Noren aurka egiten du ofentsiba horrek?

Olatu erreakzionario horren inaktuak historikoki egoerarik zaurgarrienean egon diren horiengan kontzentratzen dira batik bat: emakumeengan, LGTBQ+ pertsonengan, migratuengan eta pertsona arrazializatuengan, herri indigenengan, sindikalistengan, nekazari-komunitateengan, giza eskubideen defendatzaileengan, kazetariengan eta mugimendu sozialengan.

Hainbat estrategiaren bitartez giza eskubideak defendatzen dituzten kolektibo eta mugimendu guztien aurka egiten du ofentsiba horrek, eta dimentsio bereziki larria hartzen du generoa, arrazakeria eta kolonialismoa gurutzatzen direnean. Hego Globaleko lurralde askotan, beraien komunitateak, lurraldeak eta ondasun komunak defendatzen dituzten emakume indigenak eta nekazariak daude askotariko indarkeria moten erdigunean. Mehatxuak, kriminalizazioa, jazarpena eta indarkeria bizi dituzte emakume izate hutsagatik eta komunitateak defendatzeko rol publikoa hartzeagatik.

Mugarik Gabe erakundeak hainbat lurraldetako erakundeekin eta defendatzaileekin batera sustatutako **Bizitza Jokoa: La vida en juego**⁸ ekimenak errealitate horietara hurbiltzeko aukera ematen digu. Haien esperientziek erakusten dute ura, lurra, ondasun komunak eta herrien burujabetza defendatzea bizitza defendatzea ere badela. Eta, batez ere, erakusten dute lurralde horiek ez direla biktima pasiboak: alternatibak eraikitzen dituzten, komunitateak sostengatzen dituzten eta haien bizitzak eta lurraldeak arriskuan jartzen dituzten eredu ekonomikoen eta politikoen aurkako erresistentziak sortzen dituzten subjektu politikoak dira.

Lurraldearen dimentsio hori gero eta garrantzitsuagoa den beste indarkeria mota batekin dago lotuta: emakumeen eta espazio publikoa okupatzen duten defendatzaileen eta aktibisten aurkako indarkeria politikoarekin. Mehatxuek, jazarpen digitalak, difamazio-kanpainak, zaintzak, jazarpen judizialak edo ospearen aurkako erasoek efektu oso zehatz bat eragin nahi dute: botere-harremanak zalantzan jartzen dituztenak esfera publikotik ateratzea.

Hortaz, indarkeria politikoak dimentsio diziplinarioa du. Asmoa ez da soilik ahots jakin bat isilaraztea. Mezua bidali nahi die beste askori. Helburua beldurra, isolamendua eta autozentsura sortzea da.

Kazetari eta komunikatzaile feministek ere esposizio handia dute. Esaterako, Luciana Peker kazetariak Argentinan jasandako jazarpen-kanpainak eta mehatxuek erakusten dute indarkeria digitala emakumeak eztabaida publiko batzuetatik kanporatzeko tresna bihur daitekeela. Indarkeria ez da pantailan amaitzen: segurtasunari, osasunari, harreman pertsonalei eta jarduera profesional eta politikoa garatzen jarraitzeko gaitasunari eragiten die.

⁸ Bizitza Jokoa: La vida en juego kanpainari buruzko informazio gehiagorako: <https://bizitza Jokoa2.mugarikgabe.org/>

Antzeko zerbait gertatu da eskubide sexuarekin eta erreproduktiboekin ere. Brasilen, Debora Diniz ikerlari eta aktibistak herrialdea utzi behar izan zuen eskubide erreproduktiboak defendatzeagatik mehatxuak jaso eta jazarpen-kanpainak pairatu ostean. Esperientzia horrek erakusten du emakumeen eskubideen aldeko borroka zer puntutaraino bihurtu den boterearen eta gorputzen eta bizitza sozialaren erreproduktzioaren kontrolaren gaineko borroka.

Halaber, errepresio politiko handiko testuinguruetan, emakume feministek eta giza eskubideen erakundeek kriminalizazioa, erbestea eta jazarpena bizi behar izan dute. Nikaraguakoa da eremu horretako adibiderik larrienetakoa: erakunde feministak eta defendatzaileak jazarri, ilegalizatu eta erbestera joatera behartu dituzte.

Are, jazarpena ez da mugimendu feministetara mugatzen. LGTBQ+ pertsonen eta, bereziki, trans pertsonen indarkeria maila oso handiak bizi dituzte oraindik ere munduko leku askotan. Izan ere, erasoak identitate eta bizimodu jakin batzuk ikusezin bihurtu nahi ditu berriro.

Horregatik, ofentsiba erreakzionarioaz dihardugunean, ezin dugu legediaren edo hauteskunderen atzerakadaz soilik jardun. Gorputz zehatz batzuk, bizitza zehatz batzuk eta pertsona zehatz batzuk ari dira ofentsiba horren prezioa ordaintzen.

Front Line Defenders (2025) giza eskubideen defentsa taldeak identifikatu zuen 2024an 324 aktibista erail zituztela mundu osoan beren lana egiteagatik, gehienak Latinoamerikan: Kolonbia (157), Mexiko (32), Guatemala (29), Brasil (15), etab. Erailketak indarkeriaren adierazpenik bortitzena izan arren, giza eskubideen defendatzaileek mehatxuak, zaintza, atentatuak, jazarpena, errepresio judiziala eta abar ere bizi dituzte.

Halaber, gizarte zibileko erakundeak eta GGKEak ere jazartzen ari dira. *Américas: Rompiendo el Tejido Social* (Amnistia Internacionala, 2026b) txostenaren arabera, diskurtso antifeministek eta, are gehiago, gizarte zibileko erakundeen aurkako diskurtso estigmatizatzaileek (eragile “sumagarritzat”, “barne etsaitzat”, “antiabertzaleztat” edo “atzerriko inferentziatztat” jotzen dituztenak) mesfidantza sozialaren giroa sortu nahi dute, erakundeen espazio zibikoa mugatzeko legedia aplikatzea justifikatzeko.

Halaber, bada ahaztu ezin dugun beste dimentsio bat ere: militarizazioa eta gerra. Ikuspegi feminista, antimilitarista eta dekolonialetik, badakigu segurtasunaren ideia horrek ondorio zehatzak dituela gorputzen eta lurraldeen gainean, batez ere emakumeen eta historikoki arrazializatuak eta kolonializatuak izan diren biztanlerien gainean.

Palestina, Sudan eta Afganistan dira deshumanizazio horren adierazpenik muturrekoenetako batzuk. Genozidioak, gerrak, okupazioak, sexu-indarkeriak, goseak eta lurraldeen suntsiketak gogorarazten digute bizitzaren defentsa lotuta dagoela bakearen, giza eskubideen eta justizia globalaren defentsarekin. Berrarmatzearen, kontrolaren eta militarizazioaren aurrean, bizitza, armagabetzea, zaintzak eta justizia defendatzea erantzun guztiz politikoa da.

Makinaria erreakzionarioak etsaiak sortu behar baditu aurrera egiteko, gure erantzuna ezin da erasoetatik babestera soilik mugatu. Erlazionatzeko beste modu batzuk, beste kontakizun batzuk eta bizitza sostengatzeko gai diren beste komunitate politiko batzuk eraiki behar ditugu.

Helburua ez da erasoak bizitzen ari direnak soilik defendatzea. Helburua da beste inork, beste inon, indarkeria bakar bat bera ere bizi behar ez izateko baldintzak sortzea.

6. ERRESISTENTZIAREN MEMORIA

Zer ikasi dugu aurreko erresistentzietatik?

Ez gara hutsetik abiatzen: gure aurreko borrokek lorpen, antolaketa eta ikasketa asko utzi zizkiguten, eta berreskuratu egin behar ditugu erreakzioari aurre egiteko.

Nazioarteko elkartasun-erakundeek ondo dakigu erresistentzia existitzen dela, mantendu egiten dela eta Hego Globaleko kideekin gauza asko ikasi ditugula.

Argentinako Ni Una Menos⁹ mugimendua mugarri izan zen, eztabaida politikoaren eta agenda publikoaren erdigunean jarri baitzituen indarkeria matxista eta feminizidioak. Kaleetan izan zuen eragin masiboak aurrekaririk gabeko lege-aldaketa ekarri zuen: estatu mailako genero-formazioari buruzko Micaela Legea eta feminizidioen ondorioz umezurtz geratu diren haurrak babesteko Brisa Legea. Estatistika ofizialak eta laguntza-kanal publikoak sortzea lortzeaz gain, eguneroko jokabide matxistak desnaturalizatzea eta Latinoamerika osoan inpaktua izan zuen nazioarteko eta belaunaldiarteko bandera bihurtzea lortu zuen kolektiboak.

Bolivian, emakumeen mugimenduak, batez ere indigenek eta nekazariek osatuak, rol adierazgarria izan zuen beste mugimendu sozial batzuekin batera 2000. urteko Uraren Gerraren mobilizazio herrikoietan. Mobilizazio horiei esker, uraren kudeaketa pribatuaz arduratzen zen nazioarteko partzuergoa kanporatzea lortu zuten eta ur eskuratzea giza eskubide gisa aitortzeko bidea zabaldu zuten.

Hainbat herrialdetan izan dira eskubide sexualen eta erreproduktiboen aldeko borrokak, hala nola Marea Verde Argentina¹⁰, Mi Voz, Mi Decisión¹¹ ekimena Europan, Sombrilla Centroamericana¹² Erdialdeko Amerikan eta abar. Zapi berde sinbolikoak batuta, abortu seguruaren, legezkoaren eta doakoaren aldeko borroka sustatu dute, eta aurrerapauso handiak lortu dituzte.

Euskal Herriko greba feminista masiboetan artikulazio kolektiborako eta interseksionalerako gaitasun izugarria erakutsi zuen mugimendu feministak. Eta azken M8an adierazi zuen moduan, "Beste mundu bat feminismotik - Frente a los sistemas de dominación: lucha y organización", Euskal Herriko erronka transfeminista nagusia beldurraren paralisia gainditzea eta modu proaktiboan erantzutea da, bizilagunen borrokak, zerbitzu publikoen defentsa, internazionalismoa eta antiarrazakeria uztartzeko aliantzak ehunduz.

Regularización Ya¹³ autoantolatutako migratzaileen elkartasun-mugimenduak Espainiako Estatuan sustatutako migratzaileak erregularizatzeko ekimena ezinbestekoa izan da migrazio-politiken erreformari buruzko eztabaida sustatzeko. Ekintza kolektibo horri esker, errotzeko eta lan-munduratzeko bide batzuk malgutu dira, eta migratzaileen funtsezko eskubideak eta duintasuna aitortzeko premia etikoa agenda publikoaren erdigunean jarri du.

⁹ Ni una Menos mugimenduari buruzko informazio gehiagorako: <https://niunamenos.ar/quienes-somos/>

¹⁰ Argentinako Marea Berdeari buruzko informazio gehiagorako: <https://abortolegal.com.ar/>

¹¹ Mi Voz, Mi Decisión mugimenduari buruzko informazio gehiagorako: <https://www.myvoice-mychoice.org/es>

¹² Sombrilla Centroamericana mugimenduari buruzko informazio gehiagorako: <https://www.instagram.com/lasombrillaca/>

¹³ Regularización Ya-ri buruzko informazio gehiagorako: <https://regularizacionya.com/>

Mugimendu antirrazistek, LGBTBIQ+ mugimenduek, nekazarienak, sindikalek, indigenek eta lurraren defentsarekin lotutakoek antolatzeke eta erresistentzia egiteke beste modu batzuk erakutsi dizkigute, ekintza kolektiboaren paradigmak erabat eraldatuz. Garapenaren eta boterearen eredu hegemonikoak zalantzan jartzeari esker, erresistentzia horiek funtsezko mugarriak lortu dituzte, besteak beste, plurinazionalitatea eta naturaren eskubideak aitortzea, eta ezkontza parekidearekin eta genero-identitatearekin lotutako lege aitzindariak sustatzea. Lurralde-artikulazio horri esker, ekosistemak estraktibismotik babesteaz gain, biziraupen kolektiboa dibertsitatearen defentsaren araberrakoa dela erakutsi du, bere forma guztietan.

Mugimendu horiek guztiek erakutsi digute erresistentzia egin daitekeela, eta guztiontzako aurrerapausoak eman daitezkeela, hau da, bizitza defenda daitekeela kapitalaren aurrean, komuna dena indibidualaren aurrean. Horregatik elkartu gara jardunaldi hauetan, beste etorkizun posible batzuk eraikitzen jarduten dutenei ahotsa jartzeko.

Prozesu horiek utzitako ikasketa batzuk nabarmenduko ditugu. Osatu gabeko zerrenda da, jakina, eta zabalduz joango gara, argi-ilunen garaiotan presente izan behar baititugu.

Kolektiboa garrantzitsua da.

Konkista sozial handi bakar bat ere ez du norbanako batek bere kabuz lortu. Eraldaketak lortzeko antolaketa, komunitatea eta kolektiboaren eta mugimendu sozialen arteko aliantza behar dira.

Esperantzarako diskurtsoak sortu behar ditugu.

Munduaren interpretazio bakarraren aurrean, beste kontakizun batzuk eraikitzea ere bada erresistentzia egiteko modua. Erresistentzia egitea ez da defendatzea soilik, hizkuntza bereganatzea baizik. [Calala Fondo de Mujeres](https://calala.org/)¹⁴ *Herramientas para enfrentar los discursos antiderechos* argitalpenak dioten moduan, gezurak gezurtatzea ez da nahikoa; erresistentzia egiteko hurbilpen praktikoa egin behar da komunikazio eraldatzailearen bidez. Gida horrek erreakzioaren esparru kontzeptualak desaktibatzen eta gure kontakizun propioak eraikitzen erakusten digu, zaintza kolektiboa, poztasuna eta lortutako eskubideak erdigunean jartzeko.

Borrokak sostengatzen dituztenak zaindu behar dira.

Mugimenduek denbora, baliabideak, sareak, babesa eta zaintzak behar dituzte. Halaber, garrantzitsua da prozesuen memoria berreskuratzea, sendatzeko espazio gisa. Ofentsiba erreakzionarioaren gordintasunari aurre egiteko, kolektiboaren erreparazioan eta barne-osasunean jarri beharra dago arreta. Hainbat prozesu egin ondoren, Mugarik Gabe erakundean diogu erantzun feminista internazionalista ez dela eskuin muturrekin kanpo-konfrontazioa izatera mugatu behar; memoriarako, laguntzeko eta erreparazioarako espazio seguruak eskaini behar ditu, bizi-proiektuak (berr)eraiki ahal izateko eta erreakzioak eragiten duen nekearen aurrean aktibismoen osasun kolektiboa blindatzeko.

Hezkuntza ezinbesteko tresna.

Eraldaketa handiak espazio zehatzetan hasten dira: auzoetan, elkarteetan, ikastetxeetan, erakundeetan, komunitateetan eta babes-sareetan. Beharrezkoa da gure hurbileko ingurunea eraldatzea, eta gure lurraldeetan dagoeneko alternatibak sortzen ari diren erresistentzien parte izatea.

¹⁴ Calalari buruzko informazio gehiagorako <https://calala.org/>

Egungo testuinguruan, erronka asko ditugu, baita Gizarte-Eraldaketarako Hezkuntzaren praktiketan ere. Gure jardunetik, desinformazio antolatuari eta gorroto-diskurtsoei aurre egiteko erronkari heltzen diogu; izan ere, indar handiz sartzen ari dira ikasgeletan eta komunitateetan. Joera horren arabera, «doktrinamendutzat» edo joera ideologikotzat jotzen da feminismoan, LGTBQ+ aniztasunean, arrazakeriaren aurkako ikuspegian edo klima-justizian hezteko edozein saiakera. Hortaz, mugimenduentzako erronka pedagogikorik premiazkoena indarkeriari aurre egiteko zaintza-sareak artikulatzea eta afektuen pedagogia eraikitzea da, pentsamendu kritikoa garatzeko eta zentzu komuna lehenesteko indibidualismoaren, egiturazko arrazakeriaren eta diskurtso ultrek kapitalizatzen duten beldurraren aurrean.

Hala dio Tatiana Romerok: *“Premiazkoa da ikasgeletan ikuspegi antirrazista ezartzea, parekidetasunaren, demokraziaren eta enpatia erradikalaren printzipioak berresteko hezkuntza-eredua lortzeko (...), pentsamendu kritikoa sustatuz eta gizaki libreagoak eta gizarte parekideagoak garatzeko baldintzak sortuz”* (Romero Reina, d.g.).

Halaber, premiazkoa da hezkuntzaren merkantilizazioaren aurrean hezkuntza publikoa defendatzea. Sindikatuen, familien, ikasleen, irakasleen eta auzo-mugimenduen artean artikulatutako hezkuntzaren defentsa kolektiboak murrizketa ekonomikoei eta lan-prekarietateari aurre egitea eskatzen du, baina baita belaunaldi berriei mundua modu kritikoa irakurtzeko eta desberdintasunaren normalizazioari erresistentzia egiteko tresnak eskainiko dizkien pedagogia feminista, inklusiboa eta ekosoziala babestea ere.

Esperantzak jarraikortasuna eta eraikuntza behar ditu.

Itxaropena ez da itxaroten egotea, baizik eta gaur egun ezinezkoa dirudien hori lortzera iristeko baldintzak sortzea. Utopia ez da urruneko helmuga bat, baizik eta tokiko erresistentzia txiki oro emantzipazio kolektibora bideratzen duen ipar-orratza.

Eta lankidetzak beharrezkoa izaten jarraitzen du.

Testuinguru horretan, lankidetza internazionalistak beharrezkoa izaten jarraitzen du, agian inoiz baino gehiago: tokian zein mundu mailan eskubideak defendatzen ari direnei laguntzea, baliabideak eta gaitasunak haien estrategien zerbitzura jartzea eta gure ingurunean parte-hartze aktiboa izatea.

Mugarik Gaberentzat, lankidetzan aritzea bizitzaren, justiziaren eta hori defendatzen dutenen alde egitea da. Gure lankidetza-eredu propioa zeharkatzen duten botere-harremanak zalantzan jartzea eta elkarrekikotasunean, ikasketan eta eraikuntza kolektiboan oinarritutako aliantzen alde egitea da.

Hesiak eraiki, elkartasuna kriminalizatu eta lankidetza interes geopolitikoaren menpeko tresna bihurtu nahi den honetan, lankidetza feminista, dekoloniala eta internazionalista aldarrikatzea inoiz baino beharrezkoagoa da agian.

Eta galdera asko sortzen zaizkigu jardunaldi hauetan eta halako espazioetan partekatzeko eta GGKE gisa dugun roletik gogoetatzeko:

- **Nola aldarrika dezakegu sen ona eskuin muturraren aurrean?**
- **Nola eraiki ditzakegu mugimenduen arteko aliantzak?**
- **Nola hitz egin dezakegu diskurtso erreakzionarioek erakarrita sentitzen diren pertsonekin?**
- **Nola igarotzen da eskubideen defentsatik agenda ofentsibara?**
- **Nola zaindu ditzakegu erakundeak eta militanteak?**
- **Nola ezar dezakegu ikuspegi antirrazista eta dekoloniala modu erreal batean?**
- **Zer rol izan behar du lankidetzak?**
- **Nola eraiki dezakegu itzaropena bizi dugun une larria ukatu gabe?**

BERPIZTU DEZAGUN SUA

Itzul gaitezen hasierara; argi-ilunera, esperantzara, “gutasunera”.

Erreakzioak aurrera egin dezakeela eta erakundeak eta diskurtsoak okupatu ditzakeela jakin arren, gure erresistentzien memoria luzeak erakutsi digu badirela erakundeak, komunitateak, sare feministak, LGTBQ+ mugimenduak, mugimendu antirrazistak, indigenak, nekazarienak...

Eta badagoela gorrotoaren makinariak guztiz kontrolatu ezin duen zerbait: pertsonok antolatzeke eta elkarrekin beste etorkizun bat eraikitzeke dugun gaitasuna.

Horregatik, (ekintzarantz) mugiarazten gaituen galdera ez da ea sua itzal daitekeen, hau baizik: zer egin dezakegu piztuta jarrai dezan?

Sugarra esku batetik bestera pasatzen ikasi behar dugu.

Belaunaldi batetik bestera.

Lurralde batetik bestera.

Erakunde batetik bestera.

Erresistentzia egin zutenetatik egun hasi direnetara.

Esperantza ez baita mundua alda dadin zain egotea.

Esperantza da, elkarrekin, mundua aldatzeko baldintzak eraikitzea.

BIBLIOGRAFIA

- Alabao, N. (2025). *Las guerras de género: La política sexual de las derechas radicales*. Katakarak Liburuak.
- Amnistía Internacional (2026a). *La situación de los derechos humanos en el mundo 2025/26*. Amnistía Internacional. <https://www.amnesty.org/es/annual-report-archive/>
- Amnistía Internacional (2026b). *Rompiendo el tejido social: El impacto de leyes restrictivas sobre organizaciones de la sociedad civil en las Américas*. <https://www.amnesty.org/es/documents/amr01/0792/2026/es/>
- Baquero, L. (2023). *Herramientas para enfrentar los discursos antiderechos*. Calala Fondo de Mujeres & Poderío. <https://calala.org/blog/herramientas-frente-discursos-anti-derechos/>
- Front Line Defenders (2025). *Global analysis 2024/25*. <https://www.frontlinedefenders.org/en/resource-publication/global-analysis-202425>
- Han, B.-C. (2024). *El espíritu de la esperanza* (A. Ciria, Trad.). Herder.
- JASS (2025). *MCH7: Movimientos de mujeres, democracia y elecciones: El fortalecimiento feminista de movimientos y las elecciones*. Haciendo que el cambio sea una realidad. <https://justassociates.org/es/all-resources/movimientos-de-mujeres-democracia-y-elecciones/>
- Kaba, M. (2018, urtarrilak 5). *Hope is a discipline* [Podcasteko atala]. Beyond Prisons, 19. atala <https://www.beyond-prisons.com/home/hope-is-a-discipline-feat-mariame-kaba>
- Liga Internacional de Mujeres por la Paz y la Libertad – LIMPAL Colombia (2025). *Más vidas, menos armas: Reivindicaciones desde el feminismo antimilitarista*. LIMPAL Colombia. <https://limpalcolombia.org/publicaciones-y-recursos/>
- LLYC (2025). *Sin filtro: La conversación vandalizada necesita el filtro de la igualdad*. LLYC. <https://llyc.global/igualdad-sin-filtro/>
- Ramos, M., Elman, J., Leclercq, G., Barrientos D., J., Ojeda, T., Marsicovetere, N., López, T., Ramiro de Urbiztondo, A. & Strategic Issues and Research Council. (2025). *De España al mundo: La proyección global de la ultraderecha española contra los derechos sexuales y reproductivos: Los casos de Argentina, Guatemala, El Salvador, Chile y Kenia*. L'Associació de Drets Sexuals i Reproductius. <https://lassociacio.org/publicacions/>
- Romero Reina, T. (s. f.). *La educación antirracista es una apuesta por la equidad*. Fundación Cepaim. <https://materialescoeducativos.cepaim.org/>
- UNESCO (2023, 10 de febrero). *How to combat hate speech and gendered disinformation online? UNESCO provides some ideas*. UNESCO. <https://www.unesco.org/en/articles/how-combat-hate-speech-and-gendered-disinformation-online-unesco-provides-some-ideas>